

Nocne zwierzę Arystotelesa

Światłu zazwyczaj zawdzięczamy możliwość widzenia, ale - kiedy jego moc jest większa niż potrafią znieść oczy - światło potrafi także oślepić. Na pewno nie ma czego zazdrościć nocnemu zwierzęciu, o którym wspomina Arystoteles, które narażono by na działanie światła dziennego. Można się spodziewać, że raczej przerażone zacznie w panice uciekać, niż odda się wnikliwemu namysłowi, skąd to światło pochodzi i jaką ma naturę.

Próba: Wybierz się w podróż po obrusach - znajdź takie elementy na nich, które - Twoim zdaniem - mogą działać na ludzki umysł tak, jak ostre dzienne światło na nocnego zwierza. Poszukaj wśród uczestników osób z okularami przeciwsłonecznymi lub czapkami z daszkiem - poproś o użyczenie do próby okularów lub czapek, a następnie zakryj nimi wybrane elementy.

Ameba Poppera

Czy zastanawiałaś/zastanawiałeś się, jak to by było, gdybyś poznawała/poznawał świat jako ameba? Czym różni się poznawanie świata przez amebę od poznawania przez człowieka? Filozof Karl Popper porównał amebę i konkretnego człowieka – Alberta Einsteina. Oba organizmy poznają świat w podobny sposób – metodą prób i błędów. Jest jednak kluczowa różnica – dystansu poznawczego. Człowiek poznaje świat na odległość, a po popełnieniu pomyłki może się wycofać, podejść do jakiegoś problemu jeszcze raz. Pomyłka człowieka intryguje, motywuje go do ponownego przyjrzenia się temu, co chce poznać. Ameba jest symbolem doświadczania „całym sobą”, lecz jest to doświadczanie „tu i teraz”, bez możliwości „powrotu” do stanu przed poznawaniem.

Próba: Przyjrzyj się obrusom i wybierz jakiś przedmiot. Wyobraź sobie, że poznajesz go tak jak opisana powyżej ameba. Weź kartkę *Z życia wewnątrzno-zewnętrznego ameby* i zapisz swoje wrażenia, przewidywane doświadczenia, konsekwencje.

Wąż Nietzschego

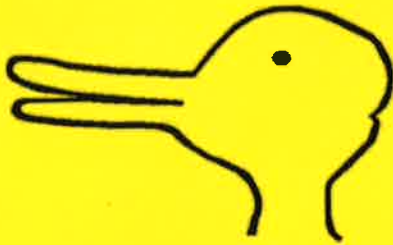
Węże linieją - to znaczy, że zrzucają swoją starą, zużytą tkankę skórną. Węże właściwie są nawet zmuszone ją zrzucić, służy to prawidłowej pracy ich organizmów (np. wzrokowi). Nietzsche pomyślał o ludziach, że w pewnym sensie są podobni do węża: wyobraził sobie ich liniejących i stwierdził, że także i człowiek, by utrzymać swój umysł w intelektualnym zdrowiu, musi zrzucić z siebie zużyty naskórek światopoglądowy. Wtedy to odświeża się myślowo, nie sztywnieje w swoich poglądach, lecz otwiera się na inne. Uznał, że prawdziwe myślenie odbywa się tylko wskutek takiego ruchu, ciągłego stania w „przeciągu myśli” i wymiany poglądów.

Próba: w ramach swojej próby postaraj się choćby na chwilę zrzucić skórę swoich poglądów. W tym celu wybierz rejon na obrusach, gdzie zbiór naniesionych tam elementów najbardziej odpowiada twoim poglądom, i połóż tam jakąś część swojej odzieży (np. gumkę do włosów, skarpetkę). Teraz z kolei zlokalizuj rejon, którego nagromadzenie elementów powoduje w Tobie wrażenie jakiejś obcości, i weź stamtąd coś dla siebie: zarówno intelektualnie (jakiś pomysł, wartość, wyrażenie), jak i materialnie (wytnij na przykład fragment materiału – po nożyczki zwróć się do prowadzących).

Kaczko-królik

Kaczko-zając

(opis za <http://filozofy.blox.pl/2009/11/Kaczko-krolik.html>)

<https://kierul.files.wordpress.com/2014/06/philsc1.gif>

Rysunek kaczko-królika pojawił się dawno temu, w 1892 roku, i miał być odczytywany jako humorystyczny. Potem wykorzystano go w psychologii i filozofii - miał pokazywać, że wiele pojęć i symboli jest niejednoznacznych, niedookreślonych. W zależności od kontekstu te same rzeczy rozumiemy różnie. Bo jak wyjaśnić to, że tę samą linię raz widzę jako kaczkę a raz jako królika? Może patrzę z intencją zobaczenia królika albo z intencją zobaczenia kaczki?

Próba: Przyjrzyj się elementom z obrusów. Wybierz jakiś przedmiot, który mógłby być takim kaczko-królikiem, mieć dwie różne twarze, być dwoma różnymi rzeczami. Pomyśl o znaczeniach, jakie dana rzecz może posiadać. Pokaż wymyślone, odkryte przez Ciebie dwa znaczenia jednej rzeczy bez użycia słów – w formie kalamburu, przy pomocy pantomimy.

Przykładowo, grzebień można pokazać jako narzędzie do czesania lub jako instrument muzyczny.

Nietoperz Nagela

Pamiętasz, ile razy byłeś przekonany, że wiesz, co czuje albo myśli sobie Twój pies, kot sąsiada lub sprawiający Ci przykrości kolega? Prawie pół wieku temu angielski filozof, Thomas Nagel - zadał sobie i innym pytanie *Jak to jest być nietoperzem?* Dał także swoją odpowiedź - "że nigdy się nie dowiemy". Możemy sobie tylko wyobrażać, jak to jest być nietoperzem, muchą plujką czy... mieszkańcem średniowiecznej osady. Nietoperz przypomina nam, że trzeba być bardzo ostrożnym, kiedy wyrażamy swoje opinie o tym, jak inni, nie my, doświadczają świata.

Próba: Sprawdź, czy nie jesteś właśnie takim "nietoperzem" - poszukaj wśród elementów obrusów takich rzeczy/zjawisk, które dla Ciebie mają zupełnie inny charakter niż dla ich autorów. To znaczy: znajdź elementy, które oznaczone są jako tajemne, a dla Ciebie są zwyczajnymi, i/lub znajdź elementy, które oznaczone są jako zwykłe, a dla Ciebie są czymś niepojętym, tajemniczym. Oznacz je nietoperzym symbolem.

Motyl Lorenza

Czy kiedykolwiek, widząc motyla, zastanawiałaś/zastanawiałas się - jak bardzo Wasze spotkanie może wpłynąć na Twoje życie? Edward Lorenz, ponad pół wieku temu odkrył, że drobny ruch skrzydeł motyla w jednej części świata może doprowadzić do burzy piaskowej w innym, sporo oddalonym miejscu. "Efekt motyla" oznacza dziś, że jakaś drobna przyczyna może prowadzić do bardzo dużych zmian.

Próba: Przyjrzyj się światom na obu obrusach, zastanów się, jaki "motyl" mógłby sprawić w każdym ze światów, że jego porządek zostałby odwrócony: to, co tajemnicze, stałoby się zwykłe, a to, co zwykłe, stałoby się tajemnicze. Jeśli będziesz miał pomysł na takiego "motyla" - dorysuj go.

Żuk Wittgensteina

Wyobraź sobie, że przed tobą i twoimi dwoma kolegami leżą trzy pudełka. Przy każdym jest napisane: „Cokolwiek znajduje się w środku, mów na to: żuk”. Niech każdy z was zajrzy do innego pudełka. Co tam ujrzyecie? Może żuka, może coś innego, a może pudełko będzie puste. Od teraz Ty i twoi koledzy możecie bawić się w denerwującą innych ludzi „grę w żuka”. Gdyby ktokolwiek o cokolwiek pytał, mówcie jedynie tyle, że posiadacie żuka w pudełku, bez dodatkowych wyjaśnień. I co właściwie będzie wówczas oznaczać słowo „żuk”? Czy będzie jedynie połączeniem kilku liter? Czy cokolwiek znaczy, jeśli nikt poza Tobą nie będzie wiedział, co jest w twoim pudełku? Podobnie jest, gdy coś nas boli. Nasze wewnętrzne doświadczenie to takie właśnie pudełko. Mówimy: „odczuwam ostry ból” lub „boli mnie na sześć stopni w dziesięciostopniowej skali”, ale ostatecznie i tak nie wiem, czy na pewno inni odczuwają ból tak samo jak ja i mówiąc „ostry ból” mają na myśli to samo, co ja? Wittgenstein odpowiada wszakże, żeby się tym zanadto nie przejmować, bo to, że jednak jakoś się dogadujemy w tej kwestii, jest najważniejsze. Liczy się bowiem sama gra językowa, jaką podejmujemy. Chodzi w niej o to, że wypowiadamy jakieś słowa w danych, powtarzających się okolicznościach (np. mówimy: „to jest zajac”, gdy po łące biegnie znana nam istota z długimi uszami) i w ramach pewnych reguł (np. używamy czasowników, gdy mówimy o wykonywanych czynnościach).

Próba: Twój przyjaciel D[d]emiurg szepnął ci na ucho: „zrobiło mi się włodno i chcę, żeby ktoś zażłapał”. Przekonaj choćby jedną osobę, żeby zażłapała. Postaraj się nie obgadywać i nie komentować zachowania przyjaciela, D[d]emiurga.

Panda Heraklita

Panda zmienną jest... Ale właściwie dlaczego? Bo cały świat polega na zmianie. Tak uważał starożytny filozof Heraklit. Wszystko (a więc także i Panda) zanurzone jest w nieustannej zmianie... jak pisał Heraklit, coraz to inne wody zalewają tych, którzy wstępują do tych samych rzek.

Próba: Być może wszystko się zmienia... ale czy w takim samym tempie? Narysuj trzy małe Pandy na osobnych kartkach. Jednej (*P1*) dodaj cechę lub atrybut, który będzie oznaczał, że zmienia się ona najszybciej spośród pozostałych. Drugą oznacz jako najpowolniejszą (*P2*). Z kolei trzecią obdarz znakiem zapytania – jako Pandę (*P?*), co do której trudno orzec, czy zmienia się szybko, czy wolno.

Przyjrzyj się rzeczom na obrusach i wskaż:

1. Rzecz, która według Ciebie zmienia się najszybciej. Połóż przy niej Pandę *P1*.
2. Rzecz, która według Ciebie, zmienia się najwolniej. Połóż przy niej Pandę *P2*.
3. Rzecz, której tempo zmiany jest trudne (może niemożliwe?) do ustalenia. Połóż przy niej Pandę *P?*.